

MEDLEM AV FAU

FORELDREUTVALGET
FOR GRUNNOPPLÆRINGEN

Forord

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) håper dette heftet kan være et praktisk hjelpemiddel for medlemmene i Foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU). Forskning viser at foreldre i liten grad har reell medvirkning i skolens virksomhet, selv om lover og forskrifter sier at slik skal det være. Det er usikkerhet blant ansatte i skole og hos foreldrene om hva samarbeidsroller og -oppgaver skal være.

I dette heftet prøver vi å svare på dette.

FUG ønsker lykke til med FAU-arbeidet!

Foreldreutvalget for grunnopplæringen
Mars 2012

Innhold

3_Hvorfor har skolens foreldre et FAU?

3_Hva gjør et FAU?

4_Hvordan jobber et FAU?

7_Hvem er medlemmer av FAU?

8_Foreldrenes plassering i systemet

10_Opplæringsloven

11_Sitat fra Kunnskapsløftet

FAU

FAU er forkortelse for Foreldrerådets arbeidsutvalg. Alle foreldre som har barn i skolen, er medlemmer av skolens foreldreråd. Foreldrerådet velger et arbeidsutvalg (FAU), og FAU fungerer som et styre for foreldrerådet.

Hvorfor har skolens foreldre et FAU?

Mandatet – hva er FAUs rolle?

Foreldrene har rett til medvirkning i skolen. FAU skal sikre reell medvirkning fra foreldre og ha medansvar for at elevenes læringsmiljø er trygt og godt.

Som medlem av FAU kan du få

- anledning til å bli godt kjent med skolens virksomhet
- anledning til å bli kjent med skolens ledelse
- anledning til å bli kjent med andre foreldre
- mulighet til å bidra til kvalitetsutvikling av skolen
- bidra til en bedre skolehverdag for elevene

Hvilke retningslinjer fins for FAU?

Går vi til lover og planer for skolen, finner vi retningslinjer som:

- Foreldre skal ha medansvar i skolen
- FAU skal
 - fremme fellesinteressene til foreldrene
 - medvirke til at foreldre tar aktivt del i arbeidet for å skape et godt skolemiljø
 - bidra til et godt samarbeid mellom hjem og skole
 - legge til rette for positiv utvikling hos elevene
 - skape kontakt mellom skolen og nærmiljøet

(Se bakerst i heftet, der står aktuelle henvisninger til lovverk og læreplan.)

Disse retningslinjene er utgangspunkt for å konkretisere mandat, roller og oppgaver.

Hva gjør et FAU?

Eksempler på oppgaver og saker kan være:

Diskutere saker som tas opp i

- politiske utvalg i kommunen
- samarbeidsutvalget
- elevrådet
- foreldremøtene

Medvirke aktivt i

- vurdering av skolen
- utviklingsarbeid i skolen
- utvikling av et trygt læringsmiljø for elevene
- planlegging og oppfølging for å fjerne mobbing
- sosiale tiltak for elevene
- organiseringen av undervisningen
- utforming av egen skoles mål
- prosjekter som gjennomføres i skolen (f.eks. IKT)
- arbeidet med det fysiske skolemiljøet
- arbeidet med nærmiljøets trafikkforhold
- å få et godt samarbeid mellom hjem og skole

Planlegge og gjennomføre (sammen med skoleledelsen)

- kurs/informasjon til alle foreldre
- samlinger for foreldre og lærere
- samling for foreldrekontaktene (skolering og erfaringsutveksling)

Informasjon

- til alle foreldre
- gjennom egne foreldresider på skolens nettsted

Samarbeide med

- elevrådet
- skolens ledelse og ansatte
- foreldre ved skolen
- foreldrekontaktene, og bidra til at samarbeidet på gruppe/klassenivået fungerer
- og gi/få råd av skolens ansatte og ledelse
- og innhente synspunkter fra alle foreldre (organisere dette arbeidet)

FAU kan være med på – og sikre kvaliteten på

- overgangen mellom skoleslagene (fra barnehage til barneskole, barneskole til ungdomsskole, ungdomsskole til videregående opplæring)
- foreldres første møte med skolen, når elevene skrives inn, og på den første samlingen for foreldrene på første og åttende trinn

FAU

- kan på eget initiativ ta opp saker
- kan ha kontakt med lag, organisasjoner og næringsliv i nærmiljøet
- kan være/ha en (foreldre-)ressursbank for temaer i opplæringen

Dette var mange punkter!

De kan brukes som et utgangspunkt når FAU skal drøfte hvilke av oppgavene som er viktige på egen skole. Ta utgangspunkt i det dere vanligvis gjør, om noe av dette skal endres og om det er idéer i punktene over som dere kan bruke.

Spørsmål til drøfting:

- Hva har vært drøftet på FAU-møter det siste året?
- Hvilke saker fortsetter vi med?
- Hvilke saker dropper vi?
- Hvilke nye arbeidsoppgaver vil vi ta fatt i?

Hvordan jobber et FAU?

FAU bør

- utarbeide mål for eget arbeid
- ha et reglement
- ha en valgordning som fungerer og skaper kontinuitet
- ha god dialog og jevnlig møter med skolens ledelse
- bidra til at foreldrekontaktene har retningslinjer
- lage en plan for FAU-arbeidet
- ha eget budsjett for FAU
- diskutere hva som er viktigst å prioritere dette året

Reell foreldremedvirkning – mer enn dugnader

Tradisjonelt har FAUs oppgaver i hovedsak dreid seg om skolens utemiljø og arrangementer (f.eks. 17. mai, juleavslutning, dugnader, aktivitetsdager, osv.). Hovedtendensen er også at FAU får oppgavene sine fra skolens ledelse; FAUs arbeid blir mest på skolens premisser. Utfordringen for FAUene er selv å kunne ta initiativ til oppgaver og å komme mer med i «skolens indre liv», bidra til at foreldrene får mer innflytelse på skolens virksomhet, på vurdering av skolen, endring og utvikling, at foreldrenes synspunkter skal bli hørt, tatt hensyn til og være med.

Et medansvar for oppvekstmiljø som stadig blir tøffere

Vi vet at kriminalitet, vold, mobbing, rusmidler og rasisme er faktorer som stadig blir mer truende for den enkelte av oss. En del av den forebyggende virksomhet er å etablere et godt og tett samarbeid mellom foreldre og skole. Barn og unge trenger voksne som samarbeider og som kan skape gode nettverk.

«Medvirkning» – avklar begrepet!

Målene og oppgavene til FAU må være klart definert. I ethvert FAU og sammen med skoleledelsen må det diskuteres

- hvilke saker skal FAU få/gi informasjon om
- om det er oppgaver som skolen gjerne ser FAU tar hånd om og utføre
- i hvilke saksområder er FAU med på å legge premisser

FAUs rolle og oppgaver er forskjellig fra skole til skole. Ethvert FAU bør ta en gjennomgang av egne oppgaver slik at FAU fungerer mer i retning av målsettingen om reell foreldremedvirkning i utvikling av elevenes læring, utvikling og trivsel.

Lag en helhetlig plan for hjem-skole-samarbeidet for skolen

FAU kan, i samarbeid med skoleleder, invitere foreldrekontakter og kontaktlærere til felles planleggingsmøte ved skolestart. Det bør settes av tid til å utarbeide en årsplan, en konkret handlingsplan, for samarbeidet mellom hjem og skole, både på gruppe/klassenivå, for FAU og for samarbeidsutvalget/driftsstyret. Dersom skolen har eget styre, skal arbeidet i rådsorganene også tilpasses møteplan og saker for styret. Det er viktig å bestemme hvem som har ansvar for hva, og på hvilket tidspunkt oppgavene skal gjøres.

Lag en årsplan for FAU

FAUs plan bør inngå i en helhetlig plan for møter i samarbeidsutvalget/driftsstyret og foreldremøter på gruppe/klassenivå, ha sammenheng med skolens aktivitetsplan og skolerute og inneholde blant annet

- møtedager (som tilpasses møter i samarbeidsutvalget og elevrådet)
- jevnlig møter med skolens ledelse
- felles treff med foreldrekontakter (og kontaktlærerne?)
- realistisk nivå på antall oppgaver og aktiviteter
- tiltaksbeskrivelser av arbeidsområdene/oppgavene

Spørsmål til drøfting:

- Hvilke deler av skolens virksomhet er vi med på?
- Hvor har vi reell medvirkning?
- På hvilke områder ønsker vi i FAU å få reell medvirkning og hvordan kan vi oppnå det?

For å sikre god informasjon om arbeidet i FAU, bør referatet fra FAU-møtene sendes alle foreldrene ved skolen, og FAU-stoff legges inn på skolens nettside.

Faste og forpliktende vedtekter

Det bør foreligge vedtekter for FAU på hver skole. Vedtektene bør inneholde

- formål
- valgordning og sammensetning
- møte- og arbeidsrutiner (sakspapirer, fordeling av saker, forberedelse, ansvar, oppfølgingsrutiner, o.a.)
- økonomi
- arbeidsområder
- årsmøte (eventuelt noe om ekstraordinært årsmøte)
- endring av vedtekter
- organisering internt i FAU (valg av leder, nestleder, kasserer, arbeidsgrupper, o.a.)

Hjem-skole-samarbeid – en god investering i barns og unges oppvekstmiljø

Foreldre har travle hverdager, det er mye å følge opp når man har barn i skolealder. Noen foreldre har mye tid de vil sette av til samarbeid med skolen og er aktivt med i elevenes læringsmiljø. Andre har ikke så god tid og mulighet til det. Men – om vi nå blir bedt om å være med i FAU, eller om vi selv har tatt initiativ til å bli valgt, så er utfordringen å gjøre mest mulig ut av møtetid og tiden vi kan bruke til oppfølgingsarbeid. Så gjelder også her: Når oppgavene og mandatet er klart, nyttes tiden best.

Når arbeidet fører til gode resultater for elevene, oppleves tiden som vel anvendt. FUG vil oppfordre foreldre til å engasjere seg i elevenes læringsmiljø og skole, for egen del, for skolens del og fremfor alt – for elevenes beste!

Foreldre er først og fremst opptatt av hva som skjer med sine egne barn. Barna lever i et skolesamfunn og er en del av et sosialt fellesskap.

Spørsmål til drøfting:

- Hvilke oppgaver er foreldre og skolens ansatte sammen om?
(For eksempel – oppgaver knyttet til elevenes faglige, sosiale og personlige utvikling – hva er foreldrenes oppgaver/ansvar, hva er skolens oppgaver/ansvar, hvilke oppgaver skal vi samarbeide om?)

Har vi nok kunnskap?

De fleste av oss trenger å få informasjon og kunnskap om

- hvordan skolen er organisert
- læreplanen
- hvem som styrer hva
- o.a.

Alle foreldre trenger noe informasjon om skolen og skolesystemet. Tillitsvalgte foreldre trenger noe ekstra for lettere å kunne takle oppgavene som foreldrekontakt eller medlem av rådsorganene.

FAU må kunne forvente at skolen gir dem skolering. Det burde være «fast post» for alle nyvalgte foreldrerepresentanter. FAU kan, i samarbeid med skolens ledelse, lage en «kurspakke» som gjennomføres jevnlig. Flere skoler kan slå seg sammen og arrangere felles kurskvelder, eller kommunen kan samle FAUene fra alle skolene i kommunen til fellessamlinger. I noen kommuner er det det kommunale foreldreutvalget som tar initiativ til slike samlinger.

Uansett valgordning – det er en stor fordel om en av kandidatene har lyst til å være leder.

Hvem er medlemmer av FAU? Hvordan velges FAU?

Valgordninger og sammensetning av FAU

Valgordninger og sammensetning avhenger av skolens størrelse. Det er foreldrerådet (alle foreldre som har barn ved skolen) som fastsetter valgordningen. Foreldrerådet avgjør også hvor mange foreldreprerestanter som skal være med i arbeidsutvalget. Retningslinjer for valgordningen bør være skriftlige og inngå i vedtektene for FAU.

Valgordning og sammensetning kan for eksempel være:

- En foreldrekontakt fra hver gruppe/klasse går inn som medlem av FAU. Dette kan være viktig for å sikre informasjonsflyt mellom FAU og den enkelte gruppe/klasse. Dersom det er to foreldrekontakter i hver gruppe/klasse, og de velges for to år om gangen, bør disse overlappe hverandre. Da blir det en på valg hvert år. Dette for å sikre kontinuiteten og erfaringene som er opparbeidet. Det kan være naturlig at den som har lengst erfaring, sitter i FAU. Å være både foreldrekontakt og FAU-representant kan oppleves som en for stor arbeidsbelastning.
- Det kan velges en FAU-representant fra hvert trinn. Dersom det er mer enn én gruppe/klasse på hvert trinn, kan en av foreldrekontaktene på hvert trinn velges inn i FAU. I så fall må det legges til rette for god informasjon mellom FAU-representanten og foreldrekontaktene.
- Det kan velges en FAU-representant i hver gruppe eller for hvert trinn i tillegg til foreldrekontakter. På denne måten kan oppgavene innenfor hjem-skole-samarbeid fordeles på flere. Dersom valgperioden i FAU for eksempel er på to eller flere år, vil denne ordningen være en fordel.
- Det kan også være fritt valg av medlemmer til FAU.
 - Valgkomiteen (oppnevnt av FAU) spør en rekke kandidater før årsmøtet.
 - Hver gruppe/klasse kan for eksempel velge sin kandidat som vil kjempe om plass i FAU.
 - Det formelle valget foretas av årsmøtet.
 - En slik ordning bør sikre at alle trinnene er godt representert.
 - En ordning med direkte valg kan gi kandidater som er særlig motiverte og innstilte på å gjøre en klart definert oppgave. Det kan være viktig å drive valgkampanje og motivere for hjem-skole-samarbeid (det finnes eksempler på at foreldre har stått i kø for å få et verv i FAU!).
 - Ved fritt valg kan man også stille seg til disposisjon for å gjennomføre særskilte oppgaver.
 - Hvis FAUs rolle og oppgaver er klart definert, vil det nok være lettere å rekruttere – da vet man hva man går til!

Hvor mange medlemmer skal FAU ha?

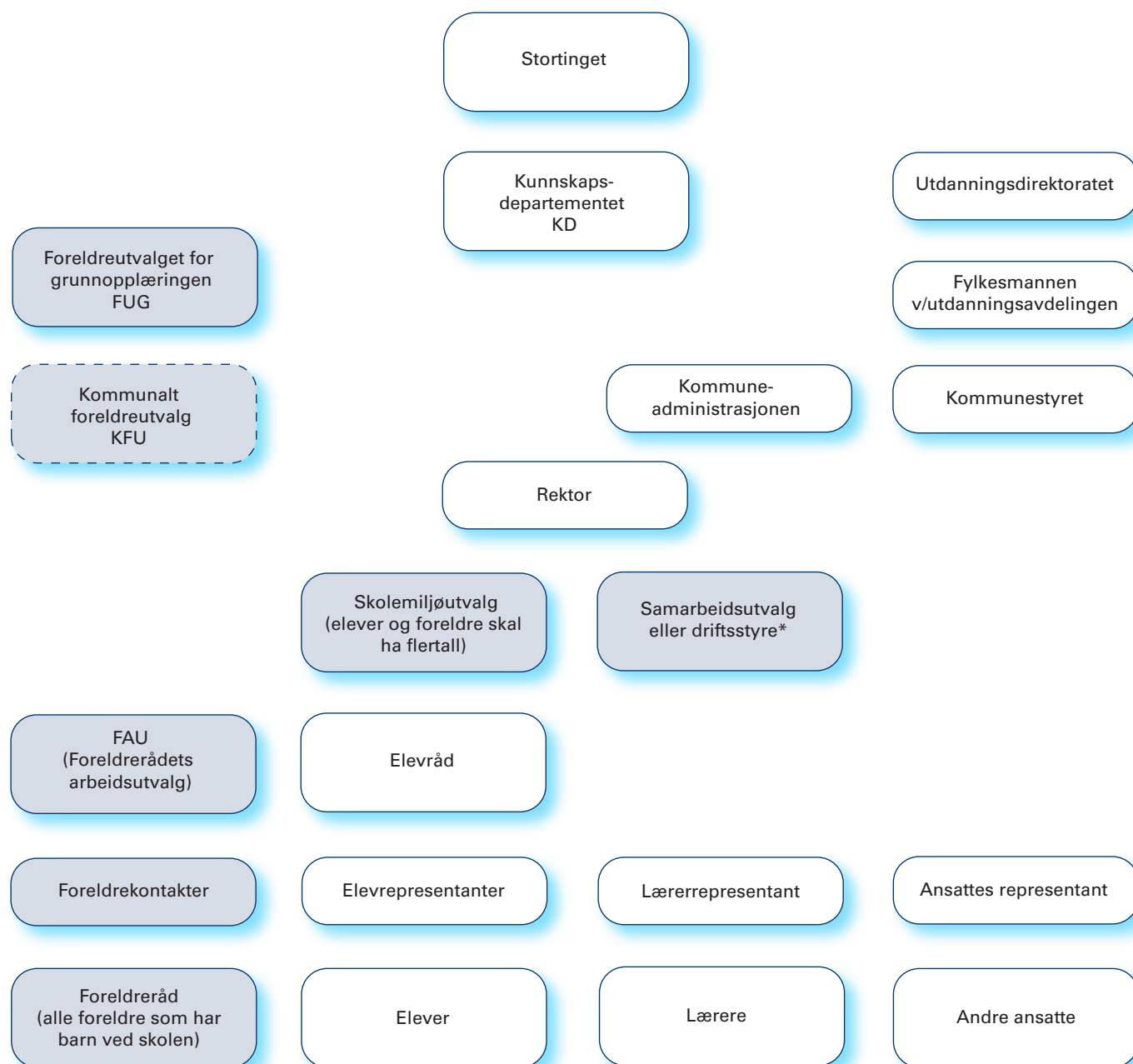
Skolens størrelse vil være avgjørende for antall representanter i FAU. Antall representanter i FAU kan variere fra noen få (5 – 7 personer) opp til tjue. Ved noen skoler er FAU-medlemmene delt inn i et styre (leder, nestleder, kasserer, sekretær) som koordinerer og leder arbeidet, mens de resterende er delt inn i mindre undergrupper som arbeider med nærmere definerte oppgaver eller prosjekter (f.eks. bruk av data i skolen, skolevurdering, utviklingsprosjekter, arrangementer, informasjonstiltak, flerkulturell satsning, spesialundervisning, nettverksansvarlig for foreldrekontaktene, trafikkspørsmål o.a.).

Klar ved skolestart – arbeidet går kontinuerlig

Uansett valgordning, retningslinjene må være klart definerte, gjøres kjent for alle og følges opp! Det er viktig at FAU kan være klar til å sette i gang arbeidet sitt allerede ved skolestart. Valgene bør holdes før sommerferien.

Det bør være likt antall kvinner og menn i FAU. Hvis skolen har elever fra språklige minoriteter, bør også disse gruppene være representert.

Foreldrenes plassering i systemet

Ruten med stiplet ramme (KFU) er ikke lovfestet organ

* Det er kommunen som avgjør om det skal være samarbeidsutvalg eller driftsstyre ved skolene (Opplæringsloven § 11-1). Ruter med grå bakgrunn er foreldreorgan eller organ der foreldre er representert.

Samarbeid med skoleleder, skoleeier og ansatte i skolen

Rektor har ikke møterett i FAU. Det kan legges inn faste tidspunkt eller deler av møtet der rektor er med, til gjensidig informasjon og drøfting. I en del saker kan FAU be om at en representant fra skolen redegjør eller innleder for en spesiell sak.

FAU-leder eller nestleder kan ha faste trefftider slik at gjensidig informasjon sikres og saker (i både foreldrefora og ansattes fora) kan forberedes og planlegges. Når FAU deltar aktivt i skolevurdering og planlegging av virksomhet/utvikling, er det hensiktsmessig med noen felles møter.

Spørsmål til drøfting:
Hvordan skal vi håndtere motsetninger og konflikter mellom hjem og skole?

Motsetninger og uenighet kan oppstå i samarbeidet mellom hjem og skole. I starten av et samarbeid bør man lage retningslinjer for konflikthåndtering – før uenigheten er et faktum. Retningslinjene kan inneholde hvem man skal henvende seg til, at uenighet skal tas opp på et tidligst mulig tidspunkt, at man må akseptere at foreldre og ansatte i skolen har ulik tilnærming til et problem, at det er viktig å tenke på elevenes beste når det oppstår uenighet mellom hjem og skole, at kompromiss er bedre enn en vinn/tap-løsning, o.a.

Samarbeid med andre foreldre

FAU må, før møter i skolens styre (der disse fins) eller samarbeidsutvalget, drøfte saker som skal opp slik at foreldreprerentantene er godt forberedt. Det må derfor være sammenheng mellom sakslisten til FAU og samarbeidsutvalget (styret). FAU kan på eget initiativ fremme saker for samarbeidsutvalget.

FAU må holde god kontakt med andre foreldre. Det kan bl.a. gjøres ved å ha egne nettverkssamlinger for foreldrekontakter. Her kan det tilrettelegges for skoloring, for erfaringsutveksling mellom foreldrekontaktene på skolen, og slik sikre at råd, tips og ideer deles mellom alle grupper/klasser.

FAU må informere om sitt arbeid, innhente informasjon, legge ut saker til drøfting og gi innspill i foreldremøter. FAU må også sikre at alle foreldre er kjent med sine rettigheter og plikter som foreldre til barn i grunnskolen.

FAU-representantene må være synlige for alle foreldre. For eksempel når foreldrene til barna på 1. trinn samles ved skolestart, kan leder av FAU (eller en annen i FAU) også ønske velkommen, presentere FAU, informere om foreldremedvirkning og samarbeid og snakke om forventninger.

I mange kommuner har foreldre dannet et foreldreutvalg på kommunalt nivå (KFU). En representant fra hvert FAU møter i KFU. Ved å danne et KFU kan foreldrene lettere nå frem hos de politiske organene. KFU er også nettverket for erfaringsutveksling mellom FAUene. (FUG har materiell om opprettelse av et KFU.)

Hvem har ansvar for at FAU kommer i gang med sitt arbeid?

Det er skolen, ved rektor, som har ansvaret for at hjem-skole-samarbeidet og arbeidet i rådsorganene kommer i gang. Skolen har ansvar for å legge til rette, for å informere og for at samarbeidet preges av likeverdighet og dialog. Når skolen har tatt initiativet, er det like mye foreldrene som har ansvar for at samarbeidet fortsetter og videreutvikles.

En tydelig profil på hjem-skole-samarbeid

Ved noen skoler er det klart formulert hvilke retningslinjer som fins for samarbeidet og hvert år arrangeres kurs for nye foreldretillitsvalgte. Det fins også eksempler på at retningslinjer, rutiner, ansvar og skoloring er felles for alle skolene i en kommune. På denne måten unngås at enhver nyvalgt foreldrerepresentant må starte «på bar bakke», og man sikrer klare forventninger som skoleledere og lærere skal følge opp.

Økonomi

Det er vanligvis ikke store kostnader forbundet med å avholde FAU-møter. Men det koster å sende brev, ta telefoner, kopiere, reise på besøk til andre skoler, delta på samlinger, o.a. FAU-medlemmene skal ikke belastes med utgifter i forbindelse med verv i skolen!

Ved hver skole bør det være midler avsatt til rådsorganer og foreldretillitsvalgte!

Opplæringsloven

§ 1-1. Formålet med opplæringa

1-1 Formålet med opplæringa” Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring. (...)”

§ 11-1. Samarbeidsutval ved grunnskolar

«Ved kvar grunnskole skal det vere eit samarbeidsutval med to representantar for undervisningspersonalet, ein for andre tilsette, to for foreldrerådet, to for elevane og to for kommunen. (...)»

§ 11-1a. Skolemiljøutval ved grunnskolar

Ved kvar grunnskole skal det vere eit skolemiljøutval. I skolemiljøutvalet skal elevane, foreldrerådet, dei tilsette, skoleleiinga og kommunen vere representerte. Skolemiljøutvalet skal vere sett saman slik at representantane for elevane og foreldra til saman er i fleirtal. (...)”

§ 11-4. Foreldreråd ved grunnskolar

«På kvar grunnskole skal det vere eit foreldreråd der alle foreldre som har barn i skolen, er medlemmer. Foreldrerådet skal fremje fellesinteressene til foreldra og medverke til at elevar og foreldre tek aktivt del i arbeidet for å skape godt skolemiljø. Foreldrerådet skal arbeide for å skape godt samhald mellom heimen og skolen, leggje til rette for trivsel og positiv utvikling hjå elevane og skape kontakt mellom skolen og lokalsamfunnet.

Foreldrerådet vel eit arbeidsutval. Arbeidsutvalet vel to representantar med personlege vararepresentantar til samarbeidsutvalet. Leiaren for arbeidsutvalet skal vere den eine av representantane.»

Sitat fra Kunnskapsløftet

”Samarbeid med hjemmet

Foreldrene/de foresatte har hovedansvaret for egne barn og de har stor betydning for barnas motivasjon og læringsutbytte. Samarbeidet mellom skole og hjem er sentralt både i forhold til å skape gode læringsvilkår for den enkelte og et godt læringsmiljø i gruppen og på skolen. En forutsetning for godt samarbeid er god kommunikasjon. I samarbeidet vil gjensidig kommunikasjon om elevenes faglige og sosiale utvikling og deres trivsel stå sentralt. Samarbeidet mellom skole og hjem er viktig i hele grunnopplæringen, men vil endre karakter og form etter hvert som elevene blir eldre og får større ansvar for egen læring og utvikling. Samarbeid mellom skolen og hjemmet er et gjensidig ansvar, men skolen skal ta initiativ og legge til rette for samarbeidet. Opplæringsloven, forskrift til loven og Læreplanverket danner grunnlaget for samarbeidet, og foreldrene/de foresatte skal ha reell mulighet for innflytelse på egne barns læringsarbeid faglig og sosialt.

Hjemmet skal få informasjon om målene for opplæringen i fagene, elevenes faglige utvikling i forhold til målene og hvordan hjemmet kan bidra til å fremme elevenes måloppnåelse. Videre skal hjemmet ha informasjon om hvordan opplæringen er lagt opp og hvilke arbeidsmåter og vurderingsformer som brukes. Det må også legges til rette for at foreldrene/de foresatte får nødvendige opplysninger for å kunne delta i reelle drøftinger om utviklingen av skolen. (Oppl.l. § 1-1 og forskrift kap. 20).

(Hentet fra Kunnskapsløftet del II, Prinsipper for opplæringen)

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) er et nasjonalt utvalg for og med foreldre som har barn i skolen.

FUG er opptatt av:

Hjem-skole-samarbeid

- Å ivareta foreldrenes interesser i skolesammenheng
- Å gi kunnskap om hvordan et hjem-skole-samarbeid fungerer
- Å gi kunnskap om hvordan foreldre kan støtte sine barn
- Å sette dagsorden og støtte foreldre når det gjelder sentrale tema som inneklima, mobbing, foreldremøter, skolearbeid, med mer.

www.fug.no – en nettressurs for foreldre med barn i skolen

Medlem av FAU © FUG 2012

